

Nekrolog

Hans Valdemar Gregersen 1920-2006

I sin sidste bog, *Sønderjyden Laurids Skaus Livsroman* fra 1992, skrev Hans Valdemar Gregersen med tydeligt udgangspunkt i sin personlige overbevisning: »Dåben og begravelsen er de to ydre begivenheder, der indleder og afslutter et kristenmenneskes færden gennem livet«. Bogen indledes og afsluttes derfor med kirkebogens optegnelser om Skaus dåb og begravelse. Gregersens egen dåb indførtes som den første efter Genforeningen i 1920 i Bjolderup kirkebog på dansk. Dåben fandt sted den 27. juli 1920, godt tre uger efter fødslen den 3. juli. Derfor var Gregersen, som han yndede at fortælle, »født«, hvor hans forgængere var »geboren«. Navnet Valdemar fik han som minde om Valdemars- og Genforeningsdagen den 15. juni. Det synes næsten forudbestemt, at drengens senere livsgerning skulle blive den sønderjyske landsdels fortid! En stor del af denne livsgerning udspandt sig inden for Historisk Samfund for Sønderjylland.

Gregersen blev student fra Aabenraa Statsskole i 1939 og cand.mag. i historie, geografi og tysk fra Københavns Universitet i 1946. Han var timelærer

*Hans Valdemar Gregersen.
Foto fra midten af
1970'erne. Museum
Sønderjylland.
ISL – Lokalhistorie.*

ved sit gamle gymnasium 1947-51, derpå adjunkt ved gymnasiet i Struer fra 1951, indtil han i 1959 fandt blivende beskæftigelse ved Haderslev Statsseminarium som adjunkt, fra 1964 som lektor. 1972-86 var han tillige central studielektor for faget historie.

H.V. Gregersens medarbejderskab i Historisk Samfund begyndte med en artikel i *Sønderjysk Månedsskrift* i 1947 om salthandelens historie. Den blev den første i en meget lang række. Med 130 bidrag blev Gregersen månedsskriftets flittigste skribent nogensinde. Den sidste artikel fik han udgivet i år 2000; den handlede om Reformationen i Sønderjylland. Også til *Sønderjyske Årbøger* skrev Gregersen talrige bidrag. Over 40 artikler og anmeldelser blev det til, begyndende med *Bidrag til Åbenrås økonomiske historie indtil ca. 1730* i 1949, der indbragte ham Dansk Historisk Fællesforenings årbogspris, og sluttende med redegørelsen *Mit livslange arbejde med Sønderjyllands historie* i 2000 i anledning af, at han i 1998 fuldt fortjent fik overrakt Christian Paulsen-prisen for sin indsats. Denne beretning blev ikke skrevet uden berettiget stolthed og opregner hele Gregersens produktion.

Det fremgår heraf, at Gregersen også var forfatter til adskillige af foreningens skrifter. Han begyndte i 1957 med bogen om præsten og almanakudgiveren Niels Helvad, siden kom i 1962 *Den Lüneburgske Saltoktroi. Bidrag til salthandelens historie i hertugdømmet Slesvig*, i 1986 *Reformationen i Sønderjylland* og til sidst i 1990 *Det skæve Sønderjylland*, der handlede om den omfattende ødelægning af dyrket jord i senmiddelalderen. Dertil kom de mange kildeudgivelser, først og fremmest *Laurids Skaus brevveksling med politiske venner i København* og tilsvarende med *Skaus politiske venner i Sønderjylland*, men også pastor Mouritz Mørk Hansens *Livs-Erindringer* og en lille bog med *Gotiske skriftprøver fra sønderjyske arkivalier*. Endvidere har han bidraget til *Aabenraa bys historie*, *Entsted sogns historie* og *Løjt sogns historie*.

Med denne flid kan det ikke undre, at der fra Historisk Samfund blev kaldt på Gregersen som redaktør af skriftrækken og medlem af styrelsen. Her sad han gennem 10 år, fra 1961 til 1970, indtil uoverensstemmelser en tid fik ham til at søge andre veje. To af hans bøger fra 1970'erne udgav han således hos Folkeligt Forlag i Haderslev: *Andenudgaven af Messe og marked. Fra det gamle Klipleve sogn og Søgård gods* (1974) samt *Toldsted ved Hærvejen* (1978), mens Gregersens videnskabelige hovedværk, disputatsen *Plattysk i Sønderjylland. En undersøgelse af fortyskningens historie indtil 1600-årene* (1974), udkom hos Odense Universitetsforlag. *Egnen omkring Vojens. En sønderjysk kommunes historie. Tiden indtil 1864* (1977) blev udgivet af opdragsgiveren, P.J. Schmidts Bogtrykkeri i Vojens.

Lokalhistorien, herunder fødebyen Bolderslevs og hjemsoget Bjolderups historie, fylder meget i Gregersens produktion, men han magtede også den samlede fremstilling af hele landsdelens historie. Da Politikens Forlag i 1980'erne i forlængelse af sin Danmarkshistorie udgav en serie *Danmarks historie – udenfor Danmark*, skrev Gregersen bindet om *Slesvig og Holsten før 1830* (1981), mens Lorenz Rerup i sit bind tog sig af tiden derefter. De to bind er stadig – efter 25 år – den seneste samlede fremstilling af landsdelens brogede historie.

Gregersens omfattende historiske produktion bærer præg af hans trang til

at skrive således, at resultaterne kunne forstås både af forskere og lægmænd. Formidling var lige så stor en ledestjerne for hans virke som forskning. De utallige foredrag, han holdt rundt om i Sønderjylland både nord og syd for grænsen, gav hans videnskabelige resultater gennemslagskraft. Hans joviale facon bragte ham let i kontakt med tilhørerne, og han stod i personlig kontakt med mange af landsdelens lokalhistorikere.

Gregersens historiesyn var konservativt. Han var overbevist om og søgte og fandt derfor gerne »det kontinuerlige i vor historie«, som han kaldte sammenhængene på tværs af århundreder, hvad enten det gjaldt gamle veje og stier på Urnehovedbanken, hjemmetyskhedens baggrund i gottorpertiden eller 1920-grænsens rod i senmiddelalderens sproglige udvikling. I så stor en produktion som hans kan senere generationer af historikere velsagtens finde resultater, som ikke kan opretholdes efter en nærmere prøvelse, men størstedelen har faglig tyngde og vil blive stående. Gregersens samlede livsværk vil aftvinge stor respekt også hos fremtidens sønderjyske historikere og forblive en vigtig del af Historisk Samfund for Sønderjylland. Hans Valdemar Gregersen døde den 7. januar 2006.

Hans Schultz Hansen